

НОВИ САД - На данашњи дан 1991. године Словенија и Хрватска су, супротно уставу СФРЈ, једнострано прогласиле независност од југословенске федерације. Показало се да је то значило увод у грађански рат, за шта огромну одговорност, због повлађивања сецесионистичким тежњама, сnose и водеће западне земље, у првом реду Немачка, а онда и САД. Прва држава која је признала сецесију био је Ватикан.

Данас је четвртак, 25. јун, 176. дан 2026. До краја године има 189 дана.

1822 - Умро је немачки писац Ернст Теодор Амадеус Хофман, чија су дела, пуна гротескног хумора, фантазије, хипнозе, телепатије, отуђености и страве, знатно утицала на европску књижевност. Садржај тих прича композитор Жак Оффенбах користио је када је стварао своја оперска дела. Дела: "Фантастичне слике у Калоовом маниру", "Ђавољи еликсири", "Серпионова браћа", "Животни назори мачка Мура".

1847 - Либериа је проглашена независном републиком, али са ограниченим суверенитетом, пошто је остала под финансијском контролом САД. Ту афричку државу су, са статусом колоније, основали 1822. ослобођени црни робови, пресељени из САД на простор уз Атлантук између Сијера Леонеа, Гвинеје и Обале Слоноваче. Независност Либериа САД су признале 25. јуна 1862.

1867 - Американац Лисјен Смит патентирао је бодљикаву жицу.

1872 - Римокатолички језуитски ред избачен је из Немачке.

1876 - Започела је дводневна битка код Литл Биг Хорна, у којој је индијанско племе Сијукс, под командом поглавице "Лудог Коња", уништило део Седме коњичке дивизије Џорџа Армстронга Кастера. У бици је погинуло 268 војника те јединице, укључујући Кастера, а 55 је рањено од чега 6 фатално. Мада није учествовао у бици, победу је сјајном стратегијом припремио поглавица "Бик који седи", вођа Сијукса и савеза племена Дакота, односно Лакота.

1903 - Рођен је енглески писац Ерик Артур Блер, познат као Џорџ Орвел. Најпознатији је по делима које су визија могућне тоталитарне будућности света, али и сатира модерних тоталитаризама. Отатак његовог књижевног стваралаштва је неправедно запостављен. Дела: романи "1984", "Животињска фарма", "Бурмански дани", "Нико и ништа у Паризу и Лондону" есеји "У киту", "Критички есеји", "Лов на слона", "Енглеска, ваша Енглеска", књига о Шпанском грађанском рату "Каталонији с љубављу".

1920 - У Вуковару је после пет дана рада завршен Други конгрес Социјалистичке радничке партије Југославије (комунисти), који је усвојио нови програм и статут и изменио назив партије у Комунистичка партија Југославије. За председнике Централног партијског већа су изабрани Павле Павловић и Јаков Ластрић, а за секретаре Сима Марковић и Филип Филиповић.

1923 - Рођен је Ватрослав Мимица, филмски редитељ, сценариста, продуцент. Био је припадник покрета отпора током Другог светског рата, као борац НОП-а. Студирао је медицину у Загребу. Један је од твораца, и директор, Јадран филма, међу оснивачима је и Загребачке школе цртаног филма. Мимица је творац знаменитих остварења кинематографије негдашње Југославије, између осталог и филма "Бановић Страхиња" о великану српске епике. Филмови: "Прометеј с отока Вишевице", "Каја, убит ћу те", "Понедељак или уторак", "Догађај", "Сељачка буна", "Бановић Страхиња".

1925 - У Ужице је, уз велико славље, стигао први воз, популарно назван "Ћира". Изградњу пруге између Вардишта и Ужица почела је Аустроугарска одмах по окупацији Србије 1915. Пројектовали су је аустроугарски инжењери, а у суровим условима градили ратни заробљеници Италијани и Руси. "Ћира" је престао да саобраћа 1974. када су у Југославији укинуте и многе друге пруге уског колосека.

1938 - На дужност је ступио први председник Ирске Даглас Хајд.

1940 - У Другом светском рату ступио је на снагу споразум о примирју Француске с Немачком и Италијом. Немачке трупе су, на основу споразума, окупирале западну и северну Француску, покрајине Алзас и Лорена припојене су Немачкој, а Италији делови Француске у Алпима и на Медитерану (Савоја и Ница). На чело Француске дошла је влада маршала Анрија Филипа Петена са средиштем у Вишију.

1942 - Британско ратно ваздухопловство напало је с 1.000 бомбардера немачки град Бремен.

1950 - Нападом севернокорејских снага почео је Корејски рат, а свет се нашао на ивици избијања Трећег светског рата. После капитулације Јапана, Совјетски Савез је запосео северни а САД јужни део Кореје, с границом на 38. паралели. САД су у Кореји интервенисале под заставом УН, што је био први случај оружане интервенције светске организације. После маратонских преговора, рат који је вођен с променљивом срећом окончан је 27. јула 1953. а Корејско полуострво подељено је дуж 38. паралеле на Северну и Јужну Кореју.

1959 - Совјетски Савез је предложио успостављање зоне без нуклеарног оружја на Балканском полуострву и у Јадранском мору.

1962 - Основан је ФРЕЛИМО, Фронт за ослобођење Мозамбика, антиколонијална група одређена за ослобођење те афричке португалске колоније. ФРЕЛИМО, под чијим је вођством земља после дуготрајне борбе стекла независност 1975. потом се још две деценије борио у грађанском рату. Ривалски покрет Ренамо су у борби против Фрелима подржавали расистички режими Јужне Родезије и Јужне Африке као и неке западне силе. Тек победа Нелсона Манделе почетком деведесетих у ЈАР и расно помирење у тој

суседној земљи, створили су услове за окончање грађанског рата и слободне изборе које је Фрелимо добио.

1963 - Шеф такозване владе јужне конгоанске провинције Катанге Моиз Чомбе приморан је да поднесе оставку. После успоставе независности Белгијског Конга 30. јуна 1960. Чомбе је уз помоћ иностраног капитала и плаћеника оформио марионетску власт која је требало да обезбеди несметан наставак експлоатације рудног богатства Катанге, најбогатије области Конга.

1966 - Југославија и Ватикан обновили су дипломатске односе.

1975 - Афричка држава Мозамбик (Португалска Источна Африка) је после 477 година колонијалне зависности од Португалије стекла независност. Власт је преузео ФРЕЛИМО (Фронт за ослобођење Мозамбика) чији је вођа Самора Машел постао први председник Мозамбика.

1988 - У Луксембургу је потписана Декларација о успостављању званичних односа Европске заједнице и СЕВ (Савет за узајамну економску помоћ) чиме је окончано 30-годишње узајамно непризнавање и отворен пут сарадње двеју економских групација.

1991 - Последње совјетске јединице стациониране у Чехословачкој напустиле су ту земљу, 23 године после војне интервенције Варшавског пакта којом је оборена власт реформистичког руководства под вођством Александра Дубчека.

1995 - У државном удару шеик Хамад бин Калифа ел Тани збацио је с власти свог оца шеика Калифу, емира арапске заливске државе Катар.

1996 - У експлозији камиона-бомбе коју су исламски терористи подметнули у стамбено насеље америчке војске код града Дахран у Саудијској Арабији, погинуло је 19 Американаца.

1997 - Умро је француски океанограф Жак Ив Кусто, члан Француске академије, велики борац за заштиту човекове околине. За подводна снимања заинтересовао се у Индокини тридесетих година 20. века као морнарички официр, после завршене Поморске академије у Бресту. Први документарни филм "Десет хиљада метара под морем" снимио је 1943. и од тада је направио мноштво документарних филмова и телевизијских серија о животу у морима и океанима, крстарећи светом својим бродом-лабораторијом "Калипсо". За филм "Свет тишине" који је снимио с француским режисером Лујом Малом, 1956. је на фестивалу у Кану добио "Златну палму". Добитник је три Оскара. Написао је више књига, укључујући "Путовање 'Калипсо'" и "Кроз 18 метара воде". Остали филмови: "Свет без сунца", "Златна риба".

1998 - Усвојена је Архуска конвенција, један од међународних инструмента заштите животне средине. Конвенција је названа по данском граду Архусу у којем је усвојена током одржавања IV Конференције "Животна средина за Европу". Конвенција је међународни уговор у области животне средине који повезује људска права са процедурама и инструментима у области животне средине. На V Конференцији одржаној у Кијеву 2003. тадашња СЦГ примљена у чланство, а Србија је Закон о потврђивању Конвенције донела маја 2009. године.

1999 - Име председника САД Била Клинтона први пут је у широј америчкој јавности повезано с ратним злочинима током агресије НАТО на Србију (СРЈ). На конференцији за новинаре у Белој кући био је видно збуњен питањем: "Шта ћете рећи ако се једног дана ваше име доведе у везу с операцијом НАТО као ратни злочин према Југославији и будете оптужени за разарање једне земље?"

2001 - Индонежански председник Абдурахман Вахид започео је посету Аустралији, означивши нову еру у односима двеју земаља.

2007 - Британски војници су се после 37 година, повукли из подручја Јужног Армаа, на југу Северне Ирске на граници са Републиком Ирском, које је деценијама важило као кључна база Ирске републиканске армије (ИРА). Током 37 година појачаног присуства британске војске у Северној Ирској погинула су 763 војника и око 3.500 грађана.

2009 - Умрла је америчка глумица Фара Фосит, једно од првих лица америчког филма седамдесетих и секс симбол. Фоситова је студирала уметност и бавила се манекенством. Нагли успон у каријери уследио је после улоге гламурозне Џил Мароу у серијалу о три

приватне детективке - "Чарлијеви анђели".

2009 - Умро је амерички музичар Мајкл Џексон. Дебитовао је на професионалној сцени са свега једанаест година као члан групе "Џексон 5". Самосталну каријеру започео је 1971. Пет његових албума спадају међу најпродаваније у историји музике: "Офф тхе Валл" (1979), "Тхриллер" (1982), "Бад" (1987), "Дангероус" (1991) и "ХИStory" (1995). Укупно, његови албуми продати су у више од 750 милиона примерака. Спада међу ретке који су у "Рокенрол хол славних" уврштени у два наврата. Власник је и Гинисовог рекорда за "Најуспешнијег забављача свих времена" као и 13 "Греми" награда. Џексон, неретко називан "Краљем попа", био је, између осталог, познат и по изузетно екстравагантном животу.

2021 - Бивши полицајац Дерек Шовин осуђен је на двадесет две године и шест месеци затвора због смрти Афроамериканца Џорџа Флојда, који је страдао услед прекомерне употребе силе приликом хапшења. Његова смрт, маја 2020. године, довела је до низа масовних протеста широм САД.

2022 - У нападу на село Балин, округ Акваја, у југозападном Камеруну на самој граници са Нигеријом, 32 особе су убијене. Нападаци су запалили више од педесет кућа, уништили локалну болницу и резиденцију локалног званичника. Оптужени су герилци Амбазоније, локални сепаратистички покрет, што су њихови представници негирали, сугеришући да је реч о милитантима из Нигерије.

2024 - У жестокиим сукобима демонстраната и полиције у Најробију, изазваним законским предлогом који предвиђа пораст пореских обавеза, пет особа је погинуло а 45 је повређено. Демонстранти су са захтевом да посланици гласају против новог закона, упали у скупштинско здање, парламент Кеније, и делом га запалили.

2024 - Оснивач Викиликса, аустралијски новинар Џулијан Асанж напустио је Британију пут Маријанских острва, америчке територије у Пацифику. Тужиоци из САД изјавили су претходно да би он требало, у склопу споразума, да призна кривицу за кршење америчког закона о шпијунажи, по једној тачки. Викиликс је 2010. објавио стотине хиљада поверљивих америчких докумената о ратовима Вашингтона у Авганистану и Ираку, уз низ дипломатских депеша. Асанж је први пут ухапшен у Британији 2010. на основу европског налога, касније одбаченог. Из амбасаде Еквадора у Лондону, где је боравио седам година, извучен је 2019. када је затворен због неплаћања кауције.

(Танјуг)